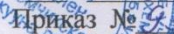

1

«28» 08 /Ооржак С.К./ 2024 ч

директору Женден-оол В.К./
2024ч.

4 класс
(класс)

Бүдүн чылда ниити шагы -68

2024- 2025
(ооредилге чылы)

Тайылбыр бижиак

Программаны А.К. Ойдан-оол, Э.Д. Ондар, Н.Ч. Дамбаның тургусканы 1-4 класстарның тыва дылга Күрүне стандарды болгаш өөрөдилге программаларына база Тыва республиканың ниити өөрөдилгезиниң күрүне стандартының национал- девискээр кезээнге үндезилеп тургускан. Тыва дыл ному А.К. Ойдан-оол, А.М. Белек-Баир 4 класс ниити оорөдилге черлеринге оорөдилге ному Кызыл – 2020.

Планнаттыгган түңнелдер

Личностуг:

- торээн дылывыс харылзажырынын база мээ-медереливистиң шынарын коргүзериниң кол чөпсээ;
- торээн дыл национал культуравыстың кол болуушкуну;
- сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдың бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чөптүг ажыглап билири;
- торээн дылын улаштыр оорениринге сонuurгалын оттурары;
- аас болгаш бижимел чугаага дылдың уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.
- торээн дылын сайзырадырынга. ону кадагалап арттыларынга оореникчиниң бот киржилгези;

Метапредметтиг:

А) Регулятивтиг

- ооренип турар эртеминиң тема, болүк аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;
- башкының удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны күүседип ооренири;
- бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыар.
- ооренген темазынга алган билиглерин түңнеп болгаш үнелеп билирин боттандыары;
- аас болгаш бижимел чугааны дылдың негелдери-биле чогуур үезинде практика кырынга оскертип болгаш ажыглап билири.

Б) Билдилиг

- оорөдилге даалгаларын күүседип турар үеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунуң назы-харынга дүүштүр янзы-бүрү словарьларга, справочниктерге даянып билири;
- дылдың негелдерин күүседирде янзы-бүрү схемаларны, модельдерни, символ-демдектерни ажыглап билири;
- белен таблицаларны, схемаларны, созүглелдерни немээри;
- дылдың адырлары: үн, үжүк, сос тургузуу, чугаа кезээ, домак кежигүнү, бодүүн домак дугайында алган билиглерин деңнеп, болүктеп, тып, ажыглап билири;
- алган билиглерин план болгаш таблица дузазы-биле системажыдып, болүктеп, түңнеп билири;
- состе орфограммаларны янзы-бүрү аргалар-биле хынап билири;
- номчаан созүглелдериниң кол утказын ылгап үндүрери;
- бодунуң чугаазын тода болгаш билдингир кылдыр дыңнакчыга дамчыдып билири;
- библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;
- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медерелдии-биле тургузуп билири;
- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;
- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири.

Коммуникативтиг:

- аас чугаага диологту ажыглап билири;
- аңгы-аңгы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чаңгыс аай түңнелге келиринге ооредири;
- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чаңчыгары;
- билдинмес чүүлдеринге айтырыгларны салып билири;
- коммуникативтиг сорулгаларны шийтпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;
- коммуникативтиг сорулгаларны дыңнакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медеглеп чедирери;

Предметтиг:

- ооренген чугаа кезектерин адап билири;
- состүн уткалыг кезектерин аңгылап билири;
- практика кырынга билиглерин ажыглап билири;
- үннер болгаш үжүктөрү, ажык болгаш ажык эвес үннерни;
- кыска, узадыр база ок-биле адаар ажык үннерни, күштүг база кошкак эжеш болгаш эжеш эвес (дүлөй болгаш ыткыр) ажык эвес үннерни;
- ажык эвес үннернин дүлөй болгаш ыткырын;
- чуве аттарын, демдек аттарын, кылыг состерин, сан аттарын (түң болгаш дугаар), арынның ат оруннарын;
- эвилелдер болгаш артынчыларны;
- дазыл, чогаадылга болгаш оскертилге кожумактарын;
- домактың чугула кежигүннерин (кол сос биле соглекчини), ийиги черге кежигүннерин (аңгылавайн);
- чаңгыс аймак кежигүннерлиг бодүүн домактарны;
- уругларга билдингир чогаалдарның аттарын;
- чугаалаар сорулгазының аайы-биле домактарны үн аянын барымдаалап аңгылаарын;
- чуве аттарын тургузуунун аайы-биле сайгарары (хойнүң санының болгаш падеж кожумактарын аңгылаары);
- бодүүн домактарда кол сос болгаш соглекчини, сос каттыжышкыннарын база чаңгыс аймак кежигүннерни тодарадыры;
- ооренгени орфограммалар кирген 75-80 хире состүг созүглелди дыңнап тургаш, тода бижири;
- домак эгезинге база хуу аттарга улуг үжүктү бижири;
- сос иштинге ажык эвес үннерниң үжүктөрүн дакпырлап бижири;
- сс эгезинге **т-д, п-б** бижири;
- чаңчыл нзугаар дүлөй т бижиир состерни;
- **-дыр, -дир, -тыр, -тир, -ла, -ле ...** дээн чижектиг артынчыларның шын бижилгези;
- дефистеп бижиир нарын состерни;
- домак соолүнге улуг сек, айтырыг болгаш кыйгырыг демдектерин салыры;
- чаңгыс аймак кежигүннерни чартык сек-биле аңгылаары.

Тыва дыл программазынын тургузуу

№	Эгелернин аттары	Шактар хуваалдазы	Допчузу
1	Катаптаашкын	6 ш	Домак. Домактын чугула болгаш ийиги черге кижигүннери. Домакта сөстөрнүн харылзаазы. Домактын сөөлүнге бижик демдектери. Сөзүглел. Сөзүглелдин янзылары (тоожуушкун, чурумал, угаап бодаашкын). Үннер болгаш үжүктөр. Слог. Ажык эвес үннерни дакпырлап бижири. Күштүг болгаш кошкак ажык эвес үннер. Сөс тургузуу. Чогаадлыг, өскертилге кожумактары. Дефистеп бижиир нарын сөстөр.
2	Домак	12 ш	Домактын чугула болгаш ийиги черге кижигүннери (катаптаашкын). Ийи бөдүүн домактан тургустунган чагырышпаан нарын домак (ниити таныжылга). Эвилел чок болгаш <i>а, ынчалза-даа, болгаш, биле</i> деп эвилелдер-биле каттышкан чаңгыс аймак кижигүннерлиг домактар. Санаар үн аяны. Эвилелдер чок (санаар үн аяны-биле каттышкан) база <i>болгаш, а, ынчалза-даа, биле</i> деп эвилелдер-биле каттышкан чаңгыс аймак кижигүннерлиг домактарга бижик демдектери. Диалог болгаш дорт чугаалыг домактарны оларга бижик демдектерин салганын хайгаараары. Адалга дугайында ниити билиг. Сөзүглел – харылзаалыг чугаа дугайында алган билиглерин түңнөп быжыглаары: темазы болгаш кол бодалы, сөзүглелдин кезектери, кезек бүрүзүнде домактарның утка талазы-биле харылзаазы, сөзүглелдин планы. Сөзүглелдин янзылары: тоожуушкун, чурумал, угаап бодаашкын (кол демдектери-биле таныжылга).
3	Чүве ады	9 ш	Хөйнүн санында чүве аттарының падежтерге өскерлири. Чүве адының хамаарылга хевири (ниити таныжылга). Орус дылдан үлегерлеп алган сөстөрнүн падежтерге өскерлири. Оларның шын бижилгеzi. Хуу болгаш ниити чүве аттары (ниити таныжылга) Домактар тургузарда чоок болгаш удурланышкак уткалыг чүве аттарын таарыштыр шилип билири.
4	Демдек ады	5 ш	Укталбаан болгаш укталган демдек аттары.

			Домактар тургузарда чоок болгаш удурланышкак уткалыг демдек аттарын таарыштыр шилип алыры. Демдек аттарын шын бижири. Дорт болгаш көжүргөн уткалыг демдек аттарын ажыглаары.
5	Сан ады	3 ш	Сан ады, ооң утказы, айтырыглары. Түң болгаш дугаар сан аттары. Сан аттарын чүве аттары-биле кады ажыглаары. Түң болгаш дугаар сан аттарын чугаага ажыглап билири.
6	Ат орну	6 ш	Ат орну, ооң утказы. Арынның ат оруннары болгаш оларның падежтерге өскерлири. Ат оруннарын чугаага ажыглап билири.
7	Кылыг сөзү	12 ш	- Кылыг сөзүнүн эге хевиринин дугайында ниити билиг. Кылыг сөзүннүң арыннарга, үелерге болгаш саннарга өскерлири. Кылыг сөстөрүн шын бижири. - Кылыг сөзүнүн дужаал база даар хевирлерин практика кырынга ажыглап билири. - Домактар тургузарда чоок болгаш удурланышкак уткалыг кылыг сөстөрүн шын бижири, ажыглап билири. - Домактар тургузарда чоок болгаш удурланышкак уткалыг кылыг сөстөрүн шилип билири. - Бодалды илередирде эң-не тааржыр кылыг сөзүн шилири. Харылзаалыг чугаага кылыг сөстөрүнүн чангыс аай ажыглаарын чайладыры.
8	Наречие	4 ш	Наречие – өскерилбес чугаа кезээ. Утказы болгаш айтырыглары. Чугаага хереглели. Эң хереглеттингир үениң, туруштуң дээш өске-даа бөлүктөрнүн наречиелерин чугаага ажыглаары (кыжын, дүүн, удавас, өрү, кежилдир, ыткылаштыр дээш о.ө).
9	Катаптаашкын	11 ш	Домак. Сөс. Сөстүң тургузуу. Кошкак ыыткыр болгаш кошкак дүлөй ажык эвес үннерни шын бижири. Чугаа кезектери.
	Шупту	68 ш	

Тыва дылдың календарь-тематиктиг планы

№	Кичээлдин темазы	Шагы	Онаалга	Хүнү		Капсырылга
				план	факт	
Катаптаашкын 6 ш						
1	Фонетика. Үннер болгаш үжүктөр. Слог.	1	Мерг 9	2.09		
2	Ажык эвес үннерни дакпырлап бижири.	1	Мерг 18	5.09		
3	Күштүг болгаш кошкак ажык эвес үннер.	1	Мергежилге 31	9.09		
4	Домак	1	Мергежилге 37 дурум арын 24	12.09		
5	Сөзүглел	1	Карточка биле ажыл арын 27	16.09		
6	Диктант «Чараа-чечен».	1	Дүрүмнерни катаптаар	19.09		
Домак-12ш.						
7	Частырыглар-биле ажыл.Домак	1	Карточка биле ажыл	23.09		
8	Бодуун домак Нарын домак.	1	Мергежилге77, 82	26.09		
9	Чангыс аймак кежигуннерлиг домактар.	1	Мергежилге 90	30.09		
10	Чангыс аймак кежигуннернин холбажыр аргалары.	1	Мергежилге 108,110	3.10		
11	Дорт чугаалыг домактар.	1	Дурум ар51 Мергежилге 118	7.10		
12	Диалог. Адалга	1	Мергежилге 125, 131	10.10		
13, 14	Сос тургузуу. Кожумактар.Чогаадылга, оскертилге кожумактары	2	Карточка – биле ажыл Мергежилге 153,173	14,17. 10		

15,	Хыналда диктант	1		21.10		
16	Частырыглар- биле ажыл. Дефистеп бижиир нарын сосстер.	1	Мергежилге185	24.10		
17	Сос тургузуу. Дазыл	1	Мергежилге 198	4.11		
18	Чугаа сайзырадылгазы. Эдертиг «Арыгга хонган».	1		7.11		
Чуве ады- 9 ш.						
19	Чуве адынын утказы болгаш харыылаар айтырыглары.	1	Мергежилге 211,214	11.11		
20	Чуве адынын падежтерге оскерлири. Чангыстын саны Адаарынын падежи	1	Дурум арын 90, Мергежилге223	14.11		
21	Хамаарыштыларынын.Бээринин, падежи	1	Мергежилге230,237	18.11		
22	Онаарынын, турарынын падежтери	1	Мергежилге240, 245	21.11		
23	Үнеринин, углаарынын падежи	1	Карточка – биле ажыл	25.11		
24	Хойнун санында чуве аттарынын падежтерге оскерлири.	1	Мергежилге 260	28.11		
25	Чуве адынын хамаарылга хевири.	1	Мергежилге 266	2.12		
26	Орус дылдан улегерлеп алган сосстернин падежтерге оскерлири.	1	Карточка – биле ажыл, Мергежилге277	5.12		
27	Диктант	1		9.12		
Демдек ады – 5 ш						
28	Частырыглар – биле ажыл. Демдек адынын утказы болгаш харыылаар айтырыглары.	1	Мергежилге289	12.12		
29	Укталбаан болгаш укталган демдек аттары.	1	Мергежилге294	16.12		
30	Удурланышкак болгаш чоок уткалыг демдек аттары.	1	Мергежилге308	19.12		

31	Хыналда диктант «Мээн глобузум».	1		23.12		
32	Частырыглар-биле ажыл. Катаптаашкын.	1	Мергежилге311	26.12		
Сан ады-3шак						
33	Сан адынын утказы болгаш айтырыглары.	1	Мергежилге 315	13.01		
34	Тун болгаш дугаар сан аттары.	1	Карточка – биле ажыл	16.01		
35	Сан ады. Катаптаашкын.	1	Чогаадыкчы ажыл	20.01		
Ат орну -6 ш						
36	Ат орнунун дугайында ниити билиг.Арыннын ат оруннары	1	Мергежилге 322	23.01		
37	Ат орнунун арыннары болгаш саны.	1	Дурум арын 136, карточка – биле ажыл	27.01		
38	Арыннын ат оруннарынын падежтерге оскерлири.	1	Мергежилге329	30.01		
39	Арыннын ат оруннарынын падежтерге оскерлири. Морфологтуг сайгарылга	1	Морфологтуг сайгарылга	3.02		
40	Ат оруннарынга катаптаашкын.. Карточкалар-биле ажыл	1	Карточкалар-биле ажыл	6.02		
41	Хыналда диктант. «Сээн школан».	1		10.02		
Кылыг созу- 12 ш.						
42	Частырыглар-биле ажыл. Кылыг созунун дугайында ниити билиг.	1	Мергежилге339	13.02		
43	Кылыг созунун уелерге, арыннарга болгаш саннарга оскерлири.	1	Мергежилге345	17.02		
44	Кылыг созунун амгы уези.	1	Мергежилге350	20.02		
45	Кылыг созунун эрткен уези.	1	Мергежилге355	24.02		
46	Кылыг созунун келир уези.	1	Мергежилге 364	27.02		
47	Чугаа сайзырадылгазы.	1	Мергежилге361	3.03		

	Чогаадыг.»Ава дээрге алдын», «Ог-булевис байырлалдары», Хоочуннарга дуза»					
48	Частырыглар-биле ажыл. Кылыг созунун дужаал хевири.	1	Мергежилге 372	6.03		
49	Кылыг созунун даар хевири.	1	Мергежилге376	10.03		
50	Чугаа сайзырадылгазы. Эдертиг. “Адыг оглу».	1		13.03		
51	Кылыг созунун дугайында алган билиглерины быжыглаары. Морфологтуг сайгарылга.	1	Мергежилге385	17.03		
52	Сагындырыглыг диктант. «Куску чуртка». Кылыг созунге катаптаашкын.	1		20.03		
53	Частырыглар-биле ажыл. Кылыг созунге катаптаашкын.	1	Карточка – биле ажыл	3.04		

Наречие-4ш.

54	Наречие дугайында билиг.	1	Мергежилге393	7.04		
55	Наречиеге быжыглаашкын.	1	Мергежилге396	10.04		
56	Хыналда диктант «Чазый ыт»	1		14.04		
57	Частырыглар-биле ажыл	1	Наречиени сайгарары	17.04		

Чыл төнчүзүнде катаптаашкын – 11 ш

58	Домак. Нарын домак.	1	Айтырыгларга – харыы арын 168-169	21.04		
59	Домактын чугула болгаш ийиги черге кижигуннери.	1	Мергежилге402	24.04		
60	Чангыс аймак кижигуннерлиг домактар	1	Мергежилге398	28.04		
61	Дорт чугаалыг домактар.	1		1.05		
62	Чугаа сайзырадылгазы. Чогаадыг. «Хемге».	1	Мергежилге403	5.05		
63	Сос. Состун тургузуу.	1	Мергежилге409, 412	8.05		
64	Кошкак ыткыр болгаш кошкак дулей ажык эвес уннерни шын	1	Мергежилге416	12.05		

	бижири					
65,66,	Чугаа кезектери ,	3	Карточка – биле ажыл, Мергежилге425, 432,440	15,19,22 05		
67	Хыналда диктант” Чайын арыгга”	1	Мергежилге447	26.05		
68	Частырыглар биле ажыл Ниити катаптаашкын	1	Чайгы онаалгалар. Мергежилге448	28.05		

Ажылчын программаның эдилгелери

[illegible]

12/ гвееагуамь!

«28» 08 2024 года

Директор школы: Энрих Кендеев

